

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**Кафедра аграрного, земельного та екологічного права
ім. академіка В. З. Янчука**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан механіко-технологічного
факультету

_____ Я. М. Михайлович
«__» _____ 2020 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри аграрного, земельного
та екологічного права імені академіка В.З. Янчука

Протокол № ____ від «__» _____ 2020 р.

Завідувач кафедри

_____ В.М. Єрмоленко

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

дисципліни

«ЗАКОНОДАВСТВО І ПРАВО В АПК»

Галузь знань: 20 «Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність: 208 «Агроінженерія»

Факультет: Механіко-технологічний

**1. Опис навчальної дисципліни
"Законодавство і право в АПК"**

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	208 "Агроінженерія"	
Освітня програма	Оптимізація процесів, параметрів і режимів роботи техніки АПК	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	3	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	1	1
Лекційні заняття	15 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	6 год.
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	120 год.	138 год.
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год.	-

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

На сучасному етапі реформування аграрного сектора економіки першочергову роль відіграє створення суб'єктів господарювання, здатних виробляти конкурентноспроможну, високоякісну та екологічно чисту продукцію. Актуального значення набуває професійна підготовка спеціалістів в галузі сільського господарства, обізнаних у базових юридичних питаннях щодо регулювання вітчизняного сільськогосподарського товаровиробництва та природокористування.

У зв'язку з цим постає завдання підвищення рівня викладання та засвоєння студентами магістратури аграрно-правових, земельно-правових та еколого-правових знань, що формуються відповідно до сучасних напрямів державної політики в галузі аграрного сектора економіки, досягнень науки аграрного, земельного та екологічного права. Це потребує розробки і введення до навчального процесу сільськогосподарських вищих навчальних закладів та факультетів нормативних навчальних програм з правових дисциплін, насамперед навчальної дисципліни “Законодавство і право в АПК”, а також інших дисциплін і спецкурсів з правових питань у сфері сільського господарства.

Мета курсу “Законодавство і право в АПК” – формування системи знань з правового регулювання аграрних відносин, юридичного забезпечення господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, землеволодіння та землекористування, охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки.

Завдання дисципліни “Законодавство і право в АПК”:

1) вивчення системи чинного аграрного законодавства, а також правових проблем, що виникають при утворенні, діяльності та припиненні суб'єктів господарювання в АПК, визначення правового режиму майна цих підприємств, ознайомлення із специфікою їх управління;

2) вивчення системи чинного земельного законодавства, реформування земельних відносин, способів захисту прав селян в процесі реформування, особливостей правового режиму земель сільськогосподарського та іншого призначення;

3) вивчення системи чинного екологічного та природоресурсного законодавства, основних проблем, пов'язаних із землекористуванням, водокористуванням, надрокористуванням, лісокористуванням, використанням атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу.

У професійному аспекті завдання навчального курсу є поширення зазначених положень на сферу аграрних, земельних та екологічних правовідносин, оскільки підготовка кваліфікованого фахівця передбачає опанування ним певних правових знань, як обов'язкову умову подальшої успішної професійної діяльності.

Студенту належить оволодіти відповідною сукупністю знань, вмінь та навичок, зокрема:

– **студент повинен засвоїти знання** з теорії аграрного права, теорії земельного права та загальної теорії екологічного права;

– **студент повинен вміти:**

- давати визначення основних категорій та понять аграрного, земельного та екологічного права;
- відрізнити аграрні, земельні та екологічні правові відносини від інших відносин, що виникають в суспільному житті;
- орієнтуватися у чинному аграрному, земельному та екологічному законодавстві;
- знати проблеми розвитку аграрного, земельного та екологічного права на сучасному етапі;
- застосовувати теоретичні знання і приписи нормативно-правових актів у практичній діяльності;

– **студент повинен набути** навичок використовувати чинне аграрне, земельне та екологічне законодавство для розширення свого правового кругозору, правової культури та вирішення питань, що виникають у практичній діяльності.

Для вивчення дисципліни “Законодавство і право в АПК” необхідно спиратися на знання, отримані під час вивчення дисципліни "Правознавство".

Вивчення навчальної дисципліни закінчується складанням іспиту.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти загальними компетентностями:

- здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу;
- соціальна відповідальність та екологічність мислення;
- здатність шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел;
- здатність зосереджуватись на якості та результаті при виконанні завдань;
- навички використання інформаційних та комунікативних технологій;
- здатність визначати, формулювати і вирішувати проблеми;
- здатність спілкуватися державною мовою;
- здатність планувати час та управляти ним;

Спеціальні знання та навички, які мають бути сформовані у студентів в результаті вивчення курсу, наведені в таблиці «Структура курсу».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальнотеоретичні засади державного регулювання АПК

Тема 1. Загальна характеристика аграрних, земельних та екологічних правовідносин

Тема 2. Державне управління і контроль у сфері аграрних, земельних та екологічних відносин

Тема 3. Правове становище суб'єктів господарювання в АПК

Змістовий модуль 2. Правові засади державного регулювання аграрних відносин

Тема 4. Правове регулювання тваринництва

Тема 5. Правове регулювання рослинництва

Тема 6. Право земельної власності та землекористування

Тема 7. Правовий режим земель сільськогосподарського та іншого призначення

Змістовий модуль 3. Правові засади державного регулювання екологічних відносин

Тема 8. Правова охорона та використання природних ресурсів

Тема 9. Правові засади функціонування національної екологічної мережі

Тема 10. Юридична відповідальність за правопорушення в АПК

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Загальнотеоретичні засади державного регулювання АПК												
Тема 1. Загальна характеристика аграрних, земельних та екологічних правовідносин	16	1	3	-	-	12	17	2	-	-	-	13
Тема 2. Державне управління і контроль у сфері АПК	16	1	3	-	-	12	13		1	-	-	13
Тема 3. Правове становище суб'єктів господарювання в АПК	16	1	3	-	-	12	13		-	-	-	13
Разом за змістовим модулем 1	48	3	9	-	-	36	43	2	1	-	-	39
Змістовий модуль 2. Правові засади державного регулювання аграрних відносин												
Тема 4. Правове регулювання тваринництва	17	2	3	-	-	12	17	2	1	-	-	13
Тема 5. Правове регулювання рослинництва	16	1	3	-	-	12	13			-	-	13
Тема 6. Право власності на землю та право землекористування	16	1	3	-	-	12	13		-	-	-	13
Тема 7. Правовий режим земель с/га та іншого призначення	17	2	3	-	-	12	13		-	-	-	13
Разом за змістовим модулем 2	66	6	12	-	-	48	56	2	1	-	-	52
Змістовий модуль 3. Правові засади державного регулювання екологічних відносин												
Тема 8. Правова охорона та використання природних ресурсів	17	2	3	-	-	12	19	2	2	-	-	15
Тема 9. Правові засади функціонування національної екологічної мережі	17	2	3	-	-	12	16			-	-	16
Тема 10. Юридична відповідальність за правопорушення в сфері АПК	17	2	3	-	-	12	16		2	-	-	16
Разом за змістовим модулем 3	51	6	9	-	-	36	41	2	4	-	-	47
Усього годин	165	15	30	-	-	120	140	6	6	-	-	138

4. Теми семінарських занять
(Не передбачено навчальним планом)

5. Теми практичних занять
для денної форми навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальна характеристика аграрних, земельних та екологічних правовідносин	3
2	Державне управління та контроль у сфері АПК	3
3	Правове становище суб'єктів господарювання в АПК	3
4	Правове регулювання тваринництва	3
5	Правове регулювання рослинництва	3
6	Право власності на землю та право землекористування	3
7	Правовий режим земель сільськогосподарського та іншого призначення	3
8	Правова охорона та використання природних ресурсів	3
9	Правові засади функціонування національної екологічної мережі	3
10	Юридична відповідальність за правопорушення в АПК	3
	Разом	30

для заочної форми навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Державне управління і контроль у сфері АПК	2
2	Правове регулювання тваринництва та рослинництва	
3	Правова охорона та використання природних ресурсів	2
4	Право власності на землю та право землекористування	
5	Юридична відповідальність за правопорушення в АПК	2
	Разом	6

6. Теми лабораторних занять
(Не передбачено навчальним планом)

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Контрольні питання

1. Поняття, система та принципи аграрного права як галузі права.
2. Предмет і методи правового регулювання в аграрному праві.
3. Поняття та види аграрно-правових інститутів.
4. Загальна характеристика джерел аграрного права.
5. Аграрні правовідносини: поняття, види, суб'єкти, об'єкти.
6. Загальна характеристика внутрішньогосподарських аграрних правовідносини.
7. Загальна характеристика зовнішніх аграрних правовідносин.
8. Класифікація суб'єктів господарювання в АПК.
9. Правові засади державної регулятивної діяльності в сільському господарстві.
10. Форми і методи державного регулювання сільського господарства.
11. Система і повноваження органів, які здійснюють державне регулювання сільського господарства.
12. Повноваження, структура та функції Міністерства аграрної політики України.
13. Повноваження органів державного контролю та інспекцій в АПК.
14. Повноваження інспекцій в галузі тваринництва.
15. Повноваження інспекцій в галузі рослинництва.
16. Поняття та основні риси суб'єкта аграрного господарювання.
17. Порядок створення суб'єкта аграрного господарювання, його державна реєстрація.
18. Правове регулювання реорганізації та ліквідації суб'єкта аграрного господарювання.
19. Особливості банкрутства суб'єкта аграрного господарювання.
20. Поняття і види об'єднань суб'єктів аграрного господарювання.
21. Правове становище сільськогосподарського акціонерного товариства.
22. Правове становище сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю.
23. Особливості управління в сільськогосподарських підприємствах корпоративного типу.
24. Правовий режим майна та землі в акціонерному товаристві, що діє в АПК.
25. Правовий режим землі та майна в господарському товаристві, що діє в АПК.
26. Правове становище державного унітарного комерційного сільськогосподарського підприємства.
27. Система органів управління в державному унітарному комерційному сільськогосподарському підприємстві.
28. Правовий режим землі та майна державного унітарного комерційного сільськогосподарського підприємства.
29. Правове регулювання господарської діяльності державного унітарного комерційного сільськогосподарського підприємства.
30. Правове становище виробничих сільськогосподарських кооперативів.

31. Правове становище сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.
32. Право кооперативного самоврядування.
33. Правовий режим землі та майна в сільськогосподарських кооперативах.
34. Право членства в сільськогосподарських кооперативах.
35. Права і обов'язки членів сільськогосподарських кооперативів.
36. Порядок утворення фермерського господарства.
37. Склад земельної ділянки фермерського господарства.
38. Право членства в фермерському господарстві. Права та обов'язки членів.
39. Правовий режим майна в фермерському господарстві.
40. Державна підтримка фермерського господарства.
41. Правове регулювання господарської діяльності фермерського господарства.
42. Порядок створення особистого селянського господарства.
43. Правовий режим землі та майна в особистому селянському господарстві.
44. Господарська діяльність особистого селянського господарства.
45. Особливості приватизації майна в окремих галузях сільського господарства.
46. Правове регулювання паювання в сільському господарстві України.
47. Правове регулювання паювання майна колективних сільськогосподарських підприємств.
48. Суб'єкти права на земельну частку (пай).
49. Суб'єкти права на майнову частку (пай).
50. Поняття, предмет, система та принципи земельного права.
51. Методи регулювання земельних відносин.
52. Поняття, види, суб'єкти, об'єкти та зміст земельних правовідносин.
53. Підстави виникнення, зміни та припинення земельних правовідносин.
54. Поняття, особливості та класифікація джерел земельного права.
55. Склад та цільове призначення земель України.
56. Поняття та форми права власності на землю.
57. Підстави та порядок виникнення права приватної власності на землю.
58. Порядок набуття земельних ділянок у власність юридичними особами.
59. Права та обов'язки суб'єктів права власності і суб'єктів права користування землею.
60. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.
61. Склад земель сільськогосподарського призначення.
62. Суб'єкти права власності на землю сільськогосподарського призначення.
63. Правове регулювання оренди земельних ділянок.
64. Поняття, форма, умови договору оренди земельної ділянки.
65. Порядок укладення та строк дії договору оренди землі.
66. Особливості правового регулювання оренди землі сільськогосподарського призначення.
67. Правове регулювання оренди земельної частки (паю).
68. Порядок позасудового вирішення земельних спорів.
69. Порядок судового вирішення земельних спорів.

70. Поняття, предмет, система та принципи екологічного права.
71. Поняття, види, суб'єкти, об'єкти та зміст екологічних правовідносин.
72. Поняття та види екологічних прав та обов'язків людини.
73. Поняття та види природокористування
74. Право загального і спеціального природокористування
75. Поняття, ознаки і принципи державного управління в галузі екології.
76. Система органів державного управління загальної компетенції в галузі охорони навколишнього природного середовища.
77. Система органів державного управління спеціальної компетенції в галузі охорони навколишнього природного середовища.
78. Поняття та види державного моніторингу навколишнього природного середовища.
79. Поняття та види державних кадастрів природних ресурсів.
80. Правове регулювання стандартизації і нормування в галузі охорони навколишнього природного середовища.
81. Поняття та види лімітування в галузі природокористування.
82. Поняття та види екологічного ліцензування.
83. Поняття та види екологічного контролю.
84. Порядок проведення екологічної експертизи.
85. Правовий статус експерта екологічної експертизи.
86. Види зборів за спеціальне природокористування.
87. Види зборів за забруднення навколишнього природного середовища.
88. Поняття, види та порядок здійснення екологічного страхування.
89. Порядок проведення екологічного аудиту.
90. Поняття, види, суб'єкти, об'єкти та зміст права водокористування.
91. Основні права і обов'язки водокористувачів.
92. Поняття, види, суб'єкти, об'єкти та зміст права надрокористування.
93. Основні права і обов'язки надрокористувачів.
94. Стандартизація і нормування у галузі охорони атмосферного повітря.
95. Поняття, види, суб'єкти, об'єкти та зміст загального використання природних рослинних ресурсів.
96. Поняття та види спеціального використання природних рослинних ресурсів.
97. Поняття, види, суб'єкти, об'єкти та зміст права лісокористування.
98. Основні права та обов'язки лісокористувачів.
99. Основні права та обов'язки користувачів об'єктами тваринного світу.
100. Особливості правового регулювання мисливства.
101. Особливості правового регулювання рибальства.
102. Поняття та основні складові національної екологічної мережі України.
103. Правовий режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.
104. Правовий режим зони надзвичайної екологічної ситуації.
105. Поняття і види відповідальності за порушення аграрного, земельного та екологічного законодавства.
106. Дисциплінарна відповідальність осіб, зайнятих в сільському господарстві.

107. Матеріальна відповідальність працівників сільськогосподарських підприємств.
108. Майнова відповідальність за аграрні, земельні та екологічні правопорушення.
109. Адміністративна відповідальність за порушення аграрного, земельного та екологічного законодавства.
110. Кримінальна відповідальність за порушення аграрного, земельного та екологічного законодавства.

**Тестові завдання для перевірки самостійної роботи студентів
з дисципліни “Законодавство і право в АПК”**

1. Аграрні відносини поділяються на:

- 1) внутрішні та зовнішні;
- 2) прості та складні;
- 3) комплексні та некомплексні;
- 4) структуровані та неструктуровані;
- 5) систематизовані та несистематизовані.

2. Предмет аграрного права

- 1) сукупність комплексних, інтегрованих і спеціалізованих суспільних аграрних відносин;
- 2) сукупність комплексних та інтегрованих суспільних аграрних відносин;
- 3) сукупність інтегрованих і спеціалізованих суспільних аграрних відносин;
- 4) сукупність комплексних суспільних аграрних відносин;
- 5) сукупність спеціалізованих суспільних аграрних відносин.

3. Вкажіть пропущене слово

Земельна частка (пай) є правом на . . . . . земельну частку в гектарах з відповідною грошовою оцінкою без виділення у загальному масиві земель.

(впишіть вірну відповідь в бланк відповідей)

4. Природні і природно-антропогенні цінності, з приводу яких складаються екологічні відносини – це:

- 1) предмет екологічного права;
- 2) об’єкт екологічного права;
- 3) метод екологічного права;
- 4) джерело екологічного права;
- 5) функція екологічного права.

5. Сукупність засобів і способів впливу на учасників екологічних відносини – це:

- 1) предмет екологічного права;
- 2) об’єкт екологічного права;

- 3) метод екологічного права;
- 4) джерело екологічного права;
- 5) функція екологічного права.

6. Статутами сільськогосподарських виробничих кооперативів можуть покладатись наступні види дисциплінарної відповідальності на їх членів:

- 1) догана; звільнення; виключення з членів кооперативу без майнової частки (паю);
- 2) догана; звільнення;
- 3) догана; звільнення; штраф;
- 4) догана; звільнення; виключення з членів кооперативу;
- 5) звільнення; виключення з членів кооперативу.

7. При виході із кооперативу особа має право на:

- 1) отримання майнового паю натурою, грошми або, за бажанням, цінними паперами; а земельної ділянки - в натурі;
- 2) отримання майнового паю натурою, грошми або, за бажанням, цінними паперами;
- 3) отримання майнового паю натурою, або за бажанням, цінними паперами; а земельної ділянки - в натурі;
- 4) отримання майнового паю натурою, або грошми; а земельної ділянки - в натурі;
- 5) отримання майнового паю натурою.

8. Сільськогосподарський виробничий кооператив утворюється з метою:

- 1) отримання прибутку;
- 2) для задоволення матеріальних та інших потреб членів;
- 3) не має на меті отримання прибутку;
- 4) для задоволення матеріальних потреб членів;
- 5) для задоволення фінансових потреб членів.

9. Встановіть відповідність між поняттям та його визначенням:

сервітут	право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб;
суперфіцій	право на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною ділянкою;
емфітевзис	право користування чужою земельною ділянкою для забудови.

10. За підсумками фінансового року з доходу, що залишився у розпорядженні кооперативу у розмірі до 20% коштів, визначених до розподілу, виплачуються:

- 1) кооперативні виплати;
- 2) виплати часток доходу на паї;
- 3) кооперативні виплати та виплати часток доходу на паї;
- 4) премії;
- 5) заробітна плата членам кооперативу.

11. Право власності на землю сільськогосподарські виробничі кооперативи набувають шляхом:

- 1) внесення земельних ділянок їх членами до Пайового фонду кооперативу;
- 2) внесення земельних ділянок їх членами до Неподільного фонду кооперативу;
- 3) передання до Пайового фонду кооперативу права користування земельною ділянкою;
- 4) передання до Пайового фонду кооперативу права користування земельною ділянкою на умовах оренди;
- 5) не набувають.

12. Основні засади державної аграрної політики поширюються на:

- 1) сільське та рибне господарство, харчову промисловість і перероблення сільськогосподарських продуктів;
- 2) сільське господарство та харчову промисловість;
- 3) сільське господарство, харчову промисловість і перероблення сільськогосподарських продуктів;
- 4) сільське, лісове та рибне господарство, харчову промисловість і перероблення сільськогосподарських продуктів;
- 5) харчову промисловість і перероблення сільськогосподарських продуктів.

13. Мінагрополітики здійснює державне управління у сфері:

- 1) сільського господарства, садівництва, виноградарства, харчової і переробної промисловості та комплексного розвитку сільських територій;
- 2) сільського господарства, садівництва та виноградарства;
- 3) сільського господарства, харчової і переробної промисловості;
- 4) сільського господарства, харчової і переробної промисловості та комплексного розвитку сільських територій;
- 5) сільського господарства, харчової промисловості та комплексного розвитку сільських територій.

14. За організаційно-правовою формою Українська державна насіннева інспекція є:

- 1) урядовим органом державного управління;
- 2) підприємницькою установою;
- 3) структурним підрозділом Мінагрополітики;
- 4) державною контрольною службою в насінництві;

5) громадською організацією.

15. Проведення агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення на території України організовує:

- 1) Мінприроди;
- 2) Головна державна інспекція захисту рослин;
- 3) Держкомзем;
- 4) Державна інспекція з контролю за використанням і охороною земель;
- 5) Центрдержрودючість.

16. Проведення досліджень стану радіоактивного забруднення сільськогосподарських угідь і продукції рослинництва на територіях, забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи, координує:

- 1) Головна державна інспекція захисту рослин;
- 2) Державна інспекція з контролю за використанням і охороною земель;
- 3) Державна інспекція з контролю якості сільськогосподарської продукції та моніторингу її ринку;
- 4) Минприроди;
- 5) Центрдержрودючість.

17. Сертифікати на земельну частку (пай) – це:

- 1) правовстановлюючі документи, які посвідчують право власності на земельну частку (пай);
- 2) правовстановлюючі документи, які посвідчують право користування земельною часткою (паєм);
- 3) правовстановлюючі документи, які посвідчують право постійного користування земельною часткою (паєм);
- 4) правовстановлюючі документи, при реалізації громадянами права на відведення земельної частки (паю) в натурі (на місцевості);
- 5) не є правовстановлюючими документами.

18. Міські ради зобов'язані забезпечити розміщення оголошення про проведення зборів власників земельних часток (паїв) з питання розподілу земельних ділянок за:

- 1) 5 днів до їх проведення;
- 2) тиждень до їх проведення;
- 3) 10 днів до їх проведення;
- 4) 2 тижні до їх проведення;
- 5) місяць до їх проведення.

19. Внесення права на земельну частку (пай) до статутних фондів господарських товариств забороняється до:

- 1) 1 січня 2009 року;
- 2) 1 січня 2010 року;

- 3) 1 січня 2012 року;
- 4) 1 січня 2015 року;
- 5) не забороняється.

20. Обмін земельної ділянки на іншу відповідно до закону не допускається:

- 1) до 1 січня 2009 року;
- 2) до 1 січня 2010 року;
- 3) до 1 січня 2012 року;
- 4) до 1 січня 2015 року;
- 5) допускається.

21. Юридично закріплені форми власності на природні ресурси:

- 1) загальнонародна, державна, колективна, комунальна, приватна;
- 2) загальнонародна, державна, комунальна, приватна;
- 3) державна, муніципальна, комунальна, приватна;
- 4) державна, колективна, приватна;
- 5) державна, комунальна, приватна.

22. Юридичним фактом виникнення права спеціального природокористування є:

- 1) видача дозволу на спеціальне природокористування;
- 2) подання клопотання про надання природного ресурсу у користування;
- 3) укладення угоди на користування природним ресурсом;
- 4) реєстрація суб'єктом підприємництва;
- 5) не потребує жодного юридичного факту.

23. Особливості об'єктів права загального природокористування:

- 1) надання дозволів щодо користування ними;
- 2) платність користування;
- 3) підлягають передачі і закріпленню за конкретними суб'єктами;
- 4) потребують державно - правової реєстрації;
- 5) не підлягають юридичній фіксації.

24. Державна екологічна експертиза здійснюється за рахунок коштів:

- 1) замовника;
- 2) власників об'єктів, що замовляють експертизу;
- 3) юридичних осіб, що експлуатують екологічно небезпечні об'єкти;
- 4) цільові добровільні кошти юридичних осіб;
- 5) державного бюджету.

25. Звичайний строк проведення екологічної експертизи підрозділами Мінприроди:

- 1) 30 днів;
- 2) 60 днів;

- 3) 90 днів;
- 4) 120 днів;
- 5) не встановлено.

26. Строк дії позитивного висновку екологічної експертизи:

- 1) 1 рік;
- 2) 3 роки;
- 3) 5 років;
- 4) 10 років;
- 5) не встановлено.

27. До категорій об'єктів природно-заповідного фонду міжнародного значення відносяться:

- 1) природні заповідники;
- 2) біосферні заповідники;
- 3) національні природні парки;
- 4) ландшафтні парки;
- 5) заказники.

28. Кількість категорій об'єктів природно-заповідного фонду:

- 1) 7;
- 2) 9;
- 3) 11;
- 4) 15;
- 5) не встановлено.

29. До складу природно-заповідного фонду не належать:

- 1) дендропарки;
- 2) зоопарки;
- 3) ботсади;
- 4) заказники;
- 5) курорти.

30. Вперше екологічні права і свободи людини закріплено:

- 1) Загальною декларацією прав людини, 1945 р.;
- 2) Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права, 1966 р.;
- 3) Стокгольмською декларацією, 1972 р.;
- 4) Хельсінкським актом наради з безпеки і співробітництва в Європі, 1975 р.;

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

1. Підставами припинення права користування земельною ділянкою є:

☐	Використання земельної ділянки не за цільовим призначенням
☐	Добровільна відмова від права користування земельною ділянкою
☐	Відчуження земельної ділянки за рішенням власника
☐	Відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності

2. Для індивідуального дачного будівництва громадянин України може безплатно отримати

☐	Не більше 0,10 га землі
☐	Не більше 0,15 га землі
☐	Не більше 0,05 га землі
☐	Не більше 0,12 га землі

3. Підставами припинення права власності на земельну ділянку є:

☐	Припинення діяльності релігійних організацій
☐	Відчуження земельної ділянки за рішенням власника
☐	Систематична несплата орендної плати
☐	Конфіскація за рішенням суду

4. Земельний кодекс України визначає земельну ділянку як:

☐	Індивідуально та юридично визначену частину землі з встановленими на місцевості межами, що характеризується площею та не може бути переміщена в просторі
☐	Частину земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування та визначеними щодо неї правами
☐	Головну частину навколишнього середовища, що характеризується рельєфом та виступає основним засобом виробництва в сільському й лісовому господарстві
☐	Основне національне багатство, що може перебувати у власності держави, територіальних громад, фізичних та юридичних осіб

5. Визначте граничний термін короткострокового/довгострокового користування кожного

із природних ресурсів

☐	А. Земля	1. 5 років / 20 років
☐	Б. Води	2. 5 років/ 50 років
☐	В. Ліси	3. 3 роки/ 25 років
☐	Г. Надра	4. 1 рік/ 50 років

6. Громадяни України мають право на безоплатну передачу їм земельних ділянок із земель державної або комунальної власності у розмірі не більше 2,0 га для

☐	Ведення фермерського господарства
☐	Ведення садівництва
☐	Ведення особистого селянського господарства
☐	Будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель та споруд у селах

7. Суперфіцій – це

☐	Право користування земельною ділянкою
☐	Право користування чужою земельною ділянкою для с/г потреб

	Право користування чужою земельною ділянкою для забудови
	Право володіння чужою земельною ділянкою

8. Навколо об'єктів, які є джерелами виділення шкідливих речовин, запахів, підвищених рівнів шуму створюються

	Зони санітарної охорони
	Санітарно-захисні зони
	Охоронні зони
	Зони з особливим режимом використання земель

9. Власники земельних ділянок зобов'язані:

	Забезпечувати використання її за цільовим призначенням
	Своєчасно сплачувати земельний податок
	Самостійно господарювати на землі
	Підвищувати родючість ґрунтів та зберігати інші корисні властивості земель

10. З метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності виділяються земельні ділянки під

	Водоохоронні зони
	Прибережні захисні смуги
	Смуги відведення
	Берегові смуги водних шляхів

11. Граничний термін короткострокового/ довгострокового користування водами

--	--

12. Підберіть дату прийняття відповідного НПА

А. 27.07.1994	1. Лісовий кодекс України
Б. 21.01.1994	2. Водний кодекс України
В. 25.10.2001	3. Кодекс України про надра
Г. 06.06.1995	4. Земельний кодекс України

13. Яке слово пропущене в реченні?

Бджільництво — це галузь с/г виробництва, основою функціонування якої є розведення, ... та використання бджіл для запилення комахоzapильних рослин сільськогосподарського призначення і підвищення їх урожайності, виробництво харчових продуктів і сировини

14. Для кожного поняття підберіть відповідне визначення.

А. Принципи земельного права	1. Сукупність засобів та способів впливу правових норм на земельні відносини
Б. Методи земельного права	2. Основоположні засади, які виражають сутність норм земельного права та головні напрями регулювання земельних відносин
В. Предмет земельного права	3. Суспільні відносини, що виникають у зв'язку з розподілом, використанням то охороною земель і регулюються нормами земельного права

15. Яке слово пропущене в реченні?

... племінної справи є велика рогата худоба, свині, вівці, кози, коні, птахи, риба, бджоли, шовкопряди, хутрові звірі, яких розводять задля одержання певної продукції

16. Яке слово пропущене в реченні?

Право ... користування земельними ділянками набувають громадські організації інвалідів, їх підприємства (об'єднання), установи та організації

17. Яке слово пропущене в реченні?

Використання власності на землю не може погіршувати екологічну ситуацію і ... якості землі

18. Яке слово пропущене в реченні?

До ... належать харчові продукти, продовольча сировина й супутні матеріали, якісні показники та споживчі властивості яких не відповідають зазначеним у декларації про відповідність (нормативному документі чи нормативно-правовому акті)

19. Яке слово пропущене в реченні?

Племінна справа — це система зоотехнічних, ... та організаційно-господарських заходів, спрямованих на поліпшення племінних і продуктивних якостей тварин

11. Граничний термін короткострокового/ довгострокового користування лісами

21. Що таке система спостереження за станом земель з метою виявлення змін?

22. Яке слово пропущене в реченні?

Юридичні особи є суб'єктами права власності на земельні ділянки ... власності

23. Підберіть дату прийняття відповідного НПА

А. 05.02.2004	1. Земельний кодекс України
Б. 25.10.2001	2.ЗУ «Про охорону земель»
В. 16.11.1992	3. ЗУ «Про основи містобудування»
Г. 19.06.2003	4. ЗУ «Про розмежування земель державної та комунальної власності»

24. Підберіть дату прийняття відповідного НПА

А. 17.02.2011	1. ЗУ «Про меліорацію земель»
Б. 22.05.2003	2. Конституція України
В. 28.06.1996	3.ЗУ «Про землеустрій»
Г. 14.01.2000	4.ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності»

25. Яке слово пропущене в реченні?

Захист рослин – це комплекс заходів, спрямованих на зменшення втрат урожаю та запобігання погіршенню стану рослин ... та іншого призначення, продукції рослинного походження через шкідників, хвороби і бур'яни

26. Яке слово пропущене в реченні?

До об'єктів насінництва та розсадництва належать: сорт рослин (клон, лінія, гібрид, популяція, сортосуміш); насіння та садивний матеріал; насінницькі посіви та насадження

27. Майновий характер мають такі екологічні обов'язки громадян:

	Своєчасного внесення зборів за забруднення навколишнього природного середовища
	Проведення заходів щодо попередження негативного впливу діяльності на стан природних ресурсів,
	Компенсування витрати на проведення екологічної експертизи, екологічного аудиту об'єктів, здатних негативно впливати на стан навколишнього природного середовища
	Безперешкодного надання органам екологічного контролю відомостей про характер екологічно небезпечної діяльності

28. Землі с/г призначення, отримані в спадщину іноземними юридичними особами, підлягають відчуженню

	Протягом трьох років
	Протягом п'яти років
	Протягом двох років
	Протягом одного року

29. Яке слово пропущене в реченні?

Обов'язком ... є підвищення родючості ґрунтів та збереження інших корисних властивостей земель

30. Яке слово пропущене в реченні?

Небезпечна та ... продовольча продукція, яку неможливо повернути в обіг, підлягає утилізації або знищенню за кошти її виробника (власника)

8. Методи навчання

Під час викладення навчальної дисципліни «Право екологічної безпеки» застосовуються такі методи навчання як:

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- *словесні методи*, що застосовується для ознайомлення студентів з матеріалами навчальної дисципліни у вигляді лекцій, розповідей-пояснень та бесід;

- *практичні методи*, що застосовуються для закріплення знань студентів з навчальної дисципліни у вигляді написання рефератів та вирішення задач;

2. **Методи стимулювання**, що застосовуються для зацікавленості студентів навчальною дисципліною у вигляді висвітлення практики застосування аграрного, земельного та екологічного законодавства, а також дискусій, які виникають з цього приводу.

3. **Методи контролю**, що застосовуються для визначення рівня знань студентів з навчальної дисципліни у вигляді проведення усних та письмових опитувань.

9. **Форми контролю**

Поточний контроль знань на лекційних і практичних заняттях (у формі усного опитування, письмових тестів, вирішення практичних завдань) є засобом виявлення ступеня сприйняття (засвоєння) студентами навчального матеріалу.

Модульний контроль знань (у формі письмової модульної контрольної роботи) є показником якості вивчення студентами окремих розділів, тем і пов'язаних з цим пізнавальних, методичних, психологічних і організаційних якостей студентів.

Підсумковий контроль знань (у формі заліку) є показником дійсного змісту знань студентів за обсягом, якістю і глибиною та вмінням застосовувати їх у практичній діяльності.

Дисципліна поділена на 2 змістові модулі, які об'єднують практичні заняття і тестування. Рівень засвоєння студентом матеріалу модуля оцінюється за результатами виконання ним практичних та модульної контрольної роботи.

Контроль знань здійснюється у формі заліку.

10. **Розподіл балів, які отримують студенти**

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки в НУБіП України», затвердженого ректором університету 27.02.2019 р., визначається рейтинг

здобувача вищої освіти з навчальної роботи RHP (не більше 70 балів) за формулою

$$0,7 \cdot (R(1)ЗМ \cdot K(1) ЗМ + \dots + R(n) ЗМ \cdot K(n) ЗМ),$$

R_{hp} =

КДИС

де

R(1)ЗМ, ... R(n) ЗМ – рейтингові оцінки із змістових модулів за 100-бальною шкалою; n – кількість змістових модулів; K(1)ЗМ, ... K(n) ЗМ – кількість кредитів Європейської кредитної трансфернонакопичувальної системи (ЄКТС) (або годин), передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля; КДИС = K(1)ЗМ + ... + K(n) ЗМ – кількість кредитів ЄКТС (або годин), передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі. Формулу (1) можна спростити, якщо прийняти K(1)ЗМ = ... = K(n) ЗМ. Тоді вона буде мати вид

$$R_{hp} = 0,7 * (R(1)зм + \dots + R(n)зм) / n.$$

Рейтинг з додаткової роботи додається до **R_{hp}** і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний не перевищує 5 балів і віднімається від. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістовного модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	

0-59	Незадовільно	Не зараховано
-------------	---------------------	----------------------

11. Методичне забезпечення

Шумак І.О. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни “Законодавство і право в АПК” для студентів програми підготовки фахівців ОКР «Магістр» зі спеціальності 8.10010203 «Механізація сільського господарства»: Навч.-метод. посіб. – К.: НУБіП, 2012. – 28 с.

12. Рекомендована література

Основна

1. Нормативно-правові акти
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
3. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року – К.: Юрінком Інтер, 2008.
4. Лісовий кодекс України, 2006 р. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
5. Водний кодекс України від 20 липня 1995 р. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
6. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
7. Господарський Кодекс України. Господарський процесуальний Кодекс України: Офіційний текст // Міністерство юстиції України. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 304 с.
8. Цивільний кодекс України. Офіційний текст // Міністерство юстиції України. - К.: Юрінком Інтер, 2008. – 464 с.
9. Кодекс законів про працю України, затверджений Законом від 10 грудня 1971 року, із змінами та доповненнями. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 162 с.
10. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року – Х.: ТОВ “Одісей”, 2008. – 256 с.
11. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року – К., 2008.
12. Про власність: Закон України від 7 лютого 1991 року // Відомості Верховної Ради УРСР.- 1991. - № 20. – Ст. 249.
13. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15 травня 2003 року // Урядовий кур’єр. – 2003. - № 188 - 8 жовтня.
14. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 30 червня 1999 року // Голос України. - 1999. - № 159 - 31 серпня.

15. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 34. – Ст. 504.
16. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. - № 49. – 683.
17. Про товарну біржу: Закон України від 10 грудня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. - 1992, № 10. - Ст.139.
18. Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 р. // ВВР України. – 1993. - 4. – Ст. 19.
19. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 49. – Ст. 668.
20. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - № 17. – Ст. 121.
21. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 2. – Ст. 4.
22. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року // ВВР України. – 1997. - № 24. – Ст. 170.
23. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 20-21. – Ст. 190.
24. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. // www.rada.gov.ua.
25. Про питну воду та питне водопостачання: Закон України від 10 січня 2002 р.
26. Про Загальнодержавну програму „Питна вода України”: Закон України від 3 березня 2005 р. // www.rada.gov.ua.
27. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня // www.rada.gov.ua.
28. Про охорону атмосферного повітря: Закон України в редакції від 21 червня 2001 р. // www.rada.gov.ua.
29. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 р. // www.rada.gov.ua.
30. Про рослинний світ: Закон України від 9 квітня 1999 р. // www.rada.gov.ua.
31. Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону: Закон України від 10 лютого 2000 р. // www.rada.gov.ua.
32. Про тваринний світ: Закон України від 8 грудня 2001 р. // www.rada.gov.ua.
33. Про Червону книгу України: Закон України, 2002 р. // www.rada.gov.ua.
34. Про мисливське господарство і полювання: Закон України від 22 лютого 2002 р. // www.rada.gov.ua.
35. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 6 лютого 2003 р. // www.rada.gov.ua.
36. Про екологічну експертизу: Закон України від 9 лютого 1995 р. // www.rada.gov.ua.

37. Про екологічний аудит: Закон України від 24 червня 2004 р. // www.rada.gov.ua.
38. Про екологічну мережу України: Закон України від 24 червня 2004 р. // www.rada.gov.ua.
39. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки: Закон України від 21 вересня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
40. Про курорти: Закон України від 5 жовтня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
41. Про туризм: Закон України в редакції від 18 листопада 2003 р. // www.rada.gov.ua.
42. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 8 лютого 1995 р. // www.rada.gov.ua.
43. Про поводження з радіоактивними відходами: Закон України від 30 червня 1995 р. // www.rada.gov.ua.
44. Про видобування і переробку уранових руд: Закон України від 19 листопада 1995 р. // www.rada.gov.ua.
45. Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення: Закон України від 13 грудня 2001 р. // www.rada.gov.ua.
46. Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення: Закон України від 8 вересня 2005 р. // www.rada.gov.ua.
47. Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення: Закон України від 24 лютого 1994 р. // www.rada.gov.ua.
48. Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції: Закон України від 14 січня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
49. Про відходи: Закон України від 5 березня 1998 р. // www.rada.gov.ua.
50. Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру: Закон України від 8 червня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
51. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13 липня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
52. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 9 лютого 2001 р. // www.rada.gov.ua.
53. Про перевезення небезпечних вантажів: Закон України від 6 квітня 2000 р. // www.rada.gov.ua.
54. Про передачу об'єктів права державної і комунальної власності: Закон України від 3 березня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 34. – Ст.228.
55. Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі: Закон України від 10 липня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 41. – Ст. 188.

56. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 49. – Ст. 527.

57. Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років: Закон України від 18 січня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 11. – Ст. 52.

58. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві: Закон України від 17 жовтня 1990 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 32. – Ст. 453.

59. Про кооперацію: Закон України від 10 липня 2003 року // Урядовий кур'єр.- 2003. - № 158. – 27 серпня.

60. Про споживчу кооперацію: Закон України від 10 квітня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 30. – Ст. 414.

61. Про кредитні спілки: Закон України від 20 грудня 2001 року // Урядовий кур'єр.- 2002. - № 14. – 23 січня.

62. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14 лютого 1992 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1992. - № 20. – Ст. 272.

63. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 року // Голос України. – 1997. - № 150. – 13 серпня.

64. Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 року // Голос України. – 2003. – 29 липня.

65. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15 травня 2003 року // Урядовий кур'єр. – 2003. - № 106. - 11 червня.

66. Про плату за землю: Закон України від 3 липня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 38. – Ст. 560.

67. Про оренду землі: Закон України від 6 жовтня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 46-47. – Ст. 280.

68. Про оцінку земель: Закон України від 11 грудня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 15. – Ст. 229.

69. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 282.

70. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 349.

71. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 350.

72. Про захист конституційних прав громадян на землю: Закон України від 20 січня 2005 року // Офіційний вісник України. – 2005. - № 4.

73. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 5 червня 2003 року // Урядовий кур'єр. – 2003. - № 124. – 9 липня.

74. Про фіксований сільськогосподарський податок: Закон України від 17 грудня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - №5-6. – Ст. 39.

75. Про збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства: Закон України від 9 квітня 1999 року // Офіційний вісник України. – 1999. - № 18.

76. Про зерно та ринок зерна в Україні: Закон України від 4 липня 2002 р. // Урядовий кур'єр. – 2002. - № 138. – 31 липня.
77. Про сертифіковані товарні склади та прості і подвійні складські свідоцтва: Закон України від 23 грудня 2004 року // Урядовий кур'єр. – 2005. - № 24. – 9 лютого.
78. Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру: Закон України від 17 червня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 32. – Ст. 268.
79. Про племінну справу в тваринництві: Закон України від 17 червня 1999 року // Офіційний вісник України. – 1999. - № 27.
80. Про внесення змін до Закону України "Про ветеринарну медицину" // Відомості Верховної Ради України. - 2007, № 5-6 , ст. 53.
81. Про бджільництво: Закон України від 2 лютого 2000 року // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 21. – Ст. 157.
82. Про насіння і садивний матеріал: Закон України від 26 грудня 2002 року // Голос України. - 2003. - 28 січня.
83. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18 жовтня 2005 року // Урядовий кур'єр. - 2005. – 16 листопада.
84. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: Закон України від 17 червня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 38. – Ст. 470.
85. Про безпечність та якість харчових продуктів: Закон України від 6 вересня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 50. – Ст. 533.
86. Про молоко та молочні продукти: Закон України від 24.06.2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 47. – Ст. 513.
87. Про захист рослин: Закон України від 14 жовтня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 50-51. – Ст. 310.
88. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21 квітня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 21. – Ст. 218.
89. Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 2 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 14. – Ст. 91.
90. Про карантин рослин: Закон України від 30 червня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 34. – Ст. 352.
91. Про виноград та виноградне вино: Закон України від 16 червня 2005 року // Урядовий кур'єр. – 2005. - № 168. – 7 вересня.
92. Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі: Закон України від 10 липня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 41. – Ст. 188.
93. Про іпотеку: Закон України від 5 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003. – № 38 – Ст.313.
94. Про іпотечні облігації: Закон України від 22 грудня 2005 р. // www.liga.gov.ua.
95. Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати Закон України від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України.- 2004. – № 1– Ст. 1.

96. Про прискорення земельної реформи та приватизацію землі: Постанова Верховної Ради України від 13 березня 1992 року № 2200 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 25. – Ст. 355.

97. Про виконання земельного законодавства при реформуванні аграрного сектора економіки: Постанова Верховної Ради України від 11 січня 2000 року № 1369 // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 6-7. – Ст. 45.

98. Про інформацію Кабінету Міністрів України про становлення нових організаційно-правових формувань агропромислового комплексу в ринкових умовах: Постанова Верховної Ради України від 18 січня 2001 року № 2219 // Голос України. – 2001. – 1 лютого.

99. Про стан дотримання законодавства України щодо видачі державних актів на право власності на землю, сертифікатів на земельну частку (пай) та їх обігу; про дотримання законодавства України щодо виділення в натурі (на місцевості), використання та обігу земельних ділянок сільськогосподарського призначення: Постанова Верховної Ради України від 22 травня 2003р. № 882 // Голос України. - 2003, № 115-116 – 24 червня.

100. Концепція Національної програми відродження села на 1995-2005 роки, схвалена Постановою Верховної Ради України від 4 лютого 1994 року № 3924// Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 23. – Ст. 163.

101. Про інформацію Кабінету Міністрів України про стан виконання Закону України "Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві" та продовольчу безпеку України: Постанова Верховної Ради України від 22 червня 2000 року № 1825-III // Офіційний вісник України. – 2000. - № 26. – Ст. 1083.

102. Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки: Указ Президента України від 3 грудня 1999 року № 1529 // Офіційний вісник України. – 1999. - № 49. – Ст. 11.

103. Про заходи щодо забезпечення захисту майнових прав селян в процесі реформування аграрного сектора економіки: Указ Президента України від 29 січня 2001 року № 62/2001 // Офіц. вісник України. – 2001. - № 5. – Ст. 38.

104. Про додаткові заходи щодо підвищення рівня захисту майнових прав сільського населення: Указ Президента України від 21 лютого 2002 року № 170 // Офіційний вісник України. – 2002. - N 9.

105. Про заходи щодо розвитку кооперативного руху та посилення його ролі в реформуванні економіки України на ринкових засадах: Указ Президента України від 19 грудня 2000 року № 1348 // Голос України. – 2000. – 27 грудня.

106. Питання Міністерства аграрної політики України: Указ Президента України від 7 червня 2000 № 772/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. - № 23. – Ст. 933.

107. Програма розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на 2003-2004 роки, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2002 року № 1858 // Офіц. вісник України. - 2002, № 51. - Ст. 2293.

108. Про затвердження Порядку перетворення у процесі приватизації державних, орендних підприємств і підприємств із змішаною формою власності у

відкриті акціонерні товариства: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 вересня 1996 року № 1099 // www.rada.gov.ua.

109. Про підприємства, що приватизуються з урахуванням особливостей, визначених законодавством для агропромислового комплексу: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 червня 1996 року № 638 // www.rada.gov.ua.

110. Про порядок викупу земельних ділянок громадянами (понад норму, яка приватизується безкоштовно) для ведення фермерського або особистого підсобного господарства: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2000 року № 118 // www.rada.gov.ua.

111. Про затвердження Порядку використання коштів державного бюджету для надання підтримки новоствореним фермерським господарствам та фермерським господарствам з відокремленими садибами: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 року № 1102 // Офіційний вісник України. – 2004. - № 34.

112. Про затвердження мінімальних розмірів земельних ділянок, які утворюються в результаті поділу земельної ділянки фермерського господарства, що успадковується: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року № 1908 // Офіційний вісник України. – 2003. - № 51.

113. Про затвердження порядку визначення розрахункового місячного доходу на одного члена особистого селянського господарства: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2003 року № 2031 // Офіційний вісник України. – 2003. - № 52.

114. Про затвердження Положення про Міністерство аграрної політики України : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 листопада 2006 р. № 1541 // www.rada.gov.ua.

115. Про реорганізацію Державного комітету України по земельних ресурсах : Постанова Кабінету Міністрів України від 31 січня 2007 року № 69 // www.rada.gov.ua.

116. Питання Державного департаменту ветеринарної медицини : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2007 № 1075 // www.rada.gov.ua.

117. Про затвердження Положення про Державну фармакологічну комісію ветеринарної медицини: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2007 № 807 // www.rada.gov.ua.

118. Про затвердження Положення про Державний комітет рибного господарства України: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.01.2007 № 42 // www.rada.gov.ua.

119. Про утворення Державного комітету рибного господарства України: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.11.2006 № 1523 // www.rada.gov.ua.

120. Про затвердження типових положень про Головне управління агропромислового розвитку обласної, управління агропромислового розвитку Севастопольської міської, районної державних адміністрацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2007 р. № 967 // www.rada.gov.ua.

121. Про затвердження типового положення про інспекції якості та формування ресурсів сільськогосподарської продукції обласної, Севастопольської

міської державної адміністрації: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2000 року № 1568 // Офіційний вісник України. – 2000. - № 43.

122. Про затвердження Положення про Державну інспекцію з контролю якості сільськогосподарської продукції та моніторингу її ринку: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 січня 2004 року № 65 // Офіційний вісник України. – 2004. - № 3.

123. Про затвердження Типового положення про інспекції державного технічного нагляду обласної, Київської та Севастопольської міської державної адміністрації: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 1996 року № 59 // Зібрання постанов Уряду України. – 1996. - № 5. - Ст. 170.

124. Про утворення Державної інспекції з контролю якості сільськогосподарської продукції та моніторингу її ринку: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 року № 1429 // Офіційний вісник України. – 2003. - № 37.

125. Про затвердження типового договору оренди землі: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 березня 2003 року № 220 // Урядовий кур'єр. - 2004. - № 50 – 17 березня.

126. Про затвердження порядку державної реєстрації договорів оренди землі: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1998 року № 2073 // Урядовий кур'єр. – 1999. - № 16-17. – 28 січня.

127. Про затвердження Порядку зміни цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян або юридичних осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2002 р. № 502 // Офіційний вісник України. – 2002. - № 15. - С. 87.

128. Про експертну грошову оцінку земельних ділянок: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2002 р. № 1531// Урядовий кур'єр. – 2002. - № 196. – 23 жовтня.

129. Про затвердження форм державного акта на право власності на земельну ділянку та державного акта на право постійного користування земельною ділянкою: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 квітня 2002 р. № 449 // Офіційний вісник України. – 2002. - № 14. - Ст. 753.

130. Про затвердження форми сертифіката на право на земельну частку (пай) і зразка книги реєстрації сертифікатів на право на земельну частку (пай): Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1995 р. № 801 // Зібрання Постанов Уряду України. – 1996. – № 2. – Ст. 63.

131. Про врегулювання питань щодо забезпечення захисту майнових прав селян у процесі реформування аграрного сектору економіки: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2001 року № 177 // Урядовий кур'єр. – 2001. - № 46. – 15 березня,

132. Про затвердження Порядку та умов проведення конкурсів, переліку документів, які подаються для надання фінансової підтримки фермерських господарств через механізм мікрокредитування: Наказ Мінагрополітики України від 1 квітня 2004 року № 116 // Офіц. вісник України. - 2004. - № 16.

133. Про затвердження Положення про порядок проведення професійного відбору з питань створення фермерських господарств: Наказ Мінагрополітики,

Мінпраці та соціальної політики України від 17 грудня 2003 року № 452/335 // Офіційний вісник України.- 2004. - № 4.

134. Про затвердження статуту Українського державного фонду підтримки фермерських господарств: Наказ Мінагрополітики України від 2 квітня 2004 року № 119 // www.liga.kiev.ua.

135. Про затвердження положень з питань приватизації майна в агропромисловому комплексі: Наказ ФДМ України від 17 серпня 2000 року № 1718 // www.rada.gov.ua.

136. Про внесення змін до Положення про порядок приватизації майна підприємств і організацій рибної галузі: Наказ ФДМ та Мінагрополітики України від 12 вересня 2000 року № 1898/175 // www.rada.gov.ua.

137. Положення про приватизацію переробних підприємств лісового господарства: Затверджене Наказом Мінлісгоспу і ФДМ України від 28 вересня 1996 року № 107/1040 // www.rada.gov.ua.

138. Програма становлення і розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів як неприбуткових організацій: Затверджена Наказом Міністерства аграрної політики України від 21 серпня 2000 року № 168 // www.liga.kiev.ua.

139. Організаційні заходи щодо поглиблення реформування аграрного сектору економіки в осінньо-зимовий період 2000-2001 року, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 28 вересня 2000 року № 197 // www.liga.kiev.ua.

140. Примірні статuti сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 26 червня 2003 року № 191 // www.liga.kiev.ua.

141. Про затвердження Положення про Головну державну інспекцію захисту рослин "Головдержзахист": наказ Міністерства аграрної політики України від 18 червня 2007 року № 422 // www.rada.gov.ua.

142. Положення про Українську державну помологічно-ампелографічну інспекцію, затверджене наказом Міністерства аграрної політики України від 20 березня 2003 року № 140 // www.rada.gov.ua.

143. Про затвердження Положення про Центральну галузеву дегустаційну комісію з оцінки якості м'ясо-молочних продуктів в системі Міністерства аграрної політики України та Інструкції про порядок проведення оцінки якості м'ясо-молочних продуктів: Наказ Міністерства аграрної політики України від 25 квітня 2006 року № 213 // www.rada.gov.ua.

144. Про Державний технологічний центр охорони родючості ґрунтів: Наказ Міністерства аграрної політики України від 1 вересня 2000 року № 167 // www.liga.gov.ua.

145. Про затвердження Положення про Державну службу з карантину рослин України № 310 наказ Міністерства аграрної політики України від 8 травня 2007 року № 140 // www.rada.gov.ua.

146. Положення про Державну інспекцію з охорони прав на сорти рослин: наказ Державної служби з охорони прав на сорти рослин від 16 січня 2003 року № 17-1 // www.liga.gov.ua.

147. Про затвердження Положення про Державну хлібну інспекцію Автономної Республіки Крим, обласну державну хлібну інспекцію: наказ Міністерства аграрної політики України від 21 жовтня 2004 року № 372 // www.rada.gov.ua.

148. Про затвердження Положення про Київську міську державну інспекцію по якості плодоовочевої продукції і тари: Наказ Мінагрополітики України від 25 лютого 2002 року № 55 // www.liga.gov.ua.

149. Про затвердження Положення про Українську державну насінневу інспекцію: Наказ Мінагрополітики України від 23 березня 2004 року № 97 // www.liga.gov.ua.

150. Про затвердження Примірного положення про Державну насінневу інспекцію Автономної Республіки Крим, обласну, районну, міську, міжрайонну державну насінневу інспекцію: Наказ Мінагрополітики України від 9 червня 2004 року № 219 // Офіційний вісник України. – 2004. - № 15.

151. Про утворення Державної інспекції з контролю якості сільськогосподарської продукції та моніторингу її ринку: Наказ Мінагрополітики України від 11 травня 2004 року № 156 // www.liga.gov.ua.

152. Про затвердження положень про державні станції захисту рослин Автономної Республіки Крим і областей: Наказ Мінагрополітики України від 18 липня 2000 року № 127 // www.liga.gov.ua.

153. Лист Держкомісії з цінних паперів та фондового ринку № 710/07 від 30 січня 1998 року «Щодо визначення акціонерного товариства як "сільськогосподарське"» // www.rada.gov.ua.

154. Лист Держкомзему України № 14-22-4/2080 від 5 квітня 2002 року «Щодо тотожності термінів “особисте підсобне господарство” та “особисте селянське господарство” // “Баланс-Агро”. – 2002. - № 5-2. – травень.

Навчальні посібники та підручники:

155. Аграрна праця та соціальний розвиток села / за ред. О.А. Богуцького. – К.: ІАЕ УААН, 1996. – 302 с.

156. Аграрне законодавство України. Бюлетень законодавства і юридичної практики України / Відп. ред. В.В. Янчук – Вип.1. – К.: Юрінком. - 1996. -№ 5. – 301 с.

157. Аграрне законодавство України: проблеми ефективності / за ред. В.І.Семчика.- К.: Наукова думка, 1998. – 240 с.

158. Аграрне право України: Підручник. / За ред. В.З. Янчука. – 2-е вид., перероб. та допов. - К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.

159. Аграрне право: Навчальний посібник / За ред. В.П. Жушмана. – Х.: Національна юридична акад. України, 1997. – 230 с.

160. Аграрне право України: Підручник для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / За ред. В.М. Гайворонського, В.П. Жушмана. – Х.: «Право», 2003. – 240 с.

161. Аграрне право України: Підручник / За ред.О.О. Погрібного. – К.: Істина, 2006. – 448 с.

162. Аграрное, земельное и экологическое право Украины. Общие части учебных курсов. Учебн. пособ / Под ред. А.А. Погребного, И.И. Каракаша. – Х., 2000
163. Аграрное право. Учебник / Отв. ред. Г.Е. Быстров, М.И. Козырь.– М.: Юридическая литература, 1996. - 640 с.
164. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навч.–практ. посібник. – Харків.: Одиссей, 2003. – 447 с.
165. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України. – Науково-навч. посібник / За ред. Н.І. Титової. – Л.: ПАІС, 2005. – 368 с.
166. Єрмоленко В.М., Курило В.І., Кирилюк Т.С. Правове забезпечення охорони та раціонального використання земельних ресурсів. Навчальний посібник / За заг. ред. В.І. Курила. – К.: Магістр – ХХІ сторіччя, 2007. – 248 с.
167. Мірошніченко А.М. Земельне право України. Навчальний посібник. – К.: Ін-т законодавства ВРУ, 2007. – 432 с.
168. Правові основи майнових і земельних відносин. Навчальний посібник / За ред. В.М. Єрмоленка. – К.: Магістр ХХІ сторіччя, 2006. – 384 с.
169. Порадник керівникові сільськогосподарського підприємства. / за ред. А.П. Гетьмана, В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 624 с.
170. Рутинський М.Й., Зінько Ю.В. Сільський туризм. Навчальний посібник. – К.: Знання, 2006. – 271 с.
171. Аніщенко В.О., Боровий В.О. Моніторинг і охорона земель: Навчальний посібник. – К.: КНУБА, 2003. – 176 с.
172. Беженар Г. М., Бердніков Є. С., Бондар Л. О., Гавріш Н. С., Гуревський В. К. Земельне право України: Підручник / Одеська національна юридична академія / О.О. Погрібний (ред.), І.І. Каракаш (ред.). — К. : Істина, 2003. — 446 с.
173. Земельне право: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищ. навч. закл. / За ред. В.І. Семчика, П.Ф. Кулинича. – К.: ІнЮре, 2001. – 424 с.
174. Земельне право України: Підручник / За ред. М.В. Шульги. – К.: Юрінком Інтер. – 2004. – 368 с.
175. Третяк А. М. Історія земельних відносин і землеустрою в Україні: Навч. посіб. для підгот. фахівців з напрямку "Геодезія, картографія та землевпорядкування" в агр. вищ. навч. закл. I-IV рівнів акредитації — К.: Аграрна наука, 2002. — 228 с.
176. Академічний курс Екологічне право України: Підручник / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: ТОВ "Вид-во "Юрид. думка", 2005. – 848 с.
177. Андрейцев В.І. Екологічне і земельне право України: Практикум для студ. юрид. вузів і фак. — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 271 с.
178. Андрейцев В.І., Балюк Г. І., Бобкова А. Г., Ковальчук Т. Г., Краснова М. В. Екологічне право. Особлива частина: Підручник для студ. юрид. вузів і факульт. Повний академічний курс / Київ. націон. ун-т ім. Тараса Шевченка. Юрид. фак. / Андрейцев В.І. (ред.). — К.: Істина, 2001. — 544 с.
179. Андрейцев В.І. Право екологічної безпеки: Навч. та наук.-практ. посіб. / Київ. націон. ун-т ім. Тараса Шевченка — К.: Знання-Прес, 2002. — 332 с.
180. Баб'як О.С., Біленчук П.Д., Чирва Ю.О. Екологічне право України: Навч. посіб. для вищ. навч. закл. / Європейський ун-т управління, безпеки та

інформаційно-правових технологій. Факультет охорони навколишнього середовища; Юрблагодійконсалтинг. — К.: Атіка, 2001. — 216 с.

181. Бабенко В.І., Руденко М.В. Прокурор у галузі охорони довкілля: Сутність, повноваження, організація: Навч. посібник для студ. юрид. спец. вищих навч. закл.. — К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2005. — 408 с.

182. Бавбекова Е.А., Бондар Л.О., Гавриш Н.С., Глотова О.В., Гуревський В.К. Природноресурсове право України: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Одеська національна юридична академія / І.І. Каракаш (ред.). — К.: Істина, 2005. — 376 с.

183. Балущин А.Л., Гусейнов А.А., Гусейнова Л.А. Основы экспертизы объекта: техническая, гигиеническая и экологическая оценка: Учеб. пособие / Ярославский гос. технический ун-т. — Ярославль, 2001. — 116 с.

184. Барбашова Н.В. Екологічне право України: Навч. посібник / Донецька держ. академія управління. — Донецьк: Апекс, 2003. — 392 с.

185. Бобкова А.Г. Рекреационное право: Учеб. пособие для студ. спец. "Правоведение" / Донецкий национальный ун-т. — Донецк, 2000. — 249 с.

186. Бойчук Ю.Д., Шульга М.В., Цалін Д.С., Дем'яненко В.І. Основи екології та екологічного права: Навч. посіб. / Ю.Д. Бойчук, М.В. Шульга (ред.). — Суми: Університетська книга, 2004. — 352 с.

187. Великанова М.М. Аграрне та екологічне право України: Навч.-метод. посібник / Ніжин. держ. педагог. ун-т ім. Миколи Гоголя. — Ніжин: Ред.-видавн. відділ Ніжинськ. держ. пед. ун-ту ім. Миколи Гоголя, 2001. — 48 с.

188. Величко О.М., Зеркалов Д.В. Екологічне управління: Навч. посіб. для студ. навч. закладів, слухачів курсів підвищення кваліфікації та ін. / Національний транспортний ун-т. — К.: Науковий світ, 2001. — 193 с.

189. Гетьман А.П., Шульга М.В., Попов В.К., Анісімова Г.В., Гордєєв В.І. Екологічне право України: Підручник для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого / А.П. Гетьман (ред.), М.В. Шульга (ред.). — Х. : Право, 2005. — 384 с.

190. Гетьман А.П. Вступ до теорії еколого-процесуального права України: Навч. пос. для студ. юрид. спец. вузів / АПрН України; Націон. юрид. академія України ім. Ярослава Мудрого. — Х.: Основа, 1998. — 205с.

191. Дмитренко І.А. Екологічне право України: Підручник для вузів / Націон. акад. внутр. справ України. — 2 вид. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 352с .

Навчальна література:

192. Андрейцев В.І. Земельне право і законодавство суверенної України. Актуальні проблеми практичної теорії. — К.: «Знання», 2005. — 445с.

193. Агропромисловий комплекс: правові питання// За ред. Ю.С. Шемшученка. — К.: Урожай. — 1992. — 190 с.

194. Багай Н.О. Розвиток науки аграрного права. Автореф. ...к.ю.н. 12.00.06. — К. — 2002.

195. Вівчаренко О.А. Право власності на землю в Україні (актуальні проблеми) / ред. В.Л. Мунтян. — І.-Франківськ., 1998. — 180 с.

196. Гафурова О.В. Сільськогосподарські виробничі кооперативи: права та обов'язки членів. Монографія. – К.: МАУП, 2006.- 200 с.

197. Гуревський В.К. Право приватної власності громадян України на землі сільськогосподарського призначення. – Одеса, 2000.

198. Єрмоленко В.М. Майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств: теорія, законодавство, практика. Монографія – К.: Магістр ХХІ сторіччя, 2005. – 304 с.

199. Земельний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. В.І. Семчика. – К.: Видавничий дім Ін Юре, 2007. – 896 с.

200. Кулинич П. Науково-практичний коментар до Указу Президента України "Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки" від 03.12.99 р. // Підприємцтво, господарство и право. - 2000. - № 2. - С. 17-26.

201. Курман Т.В. Правовое обеспечение хозяйственной деятельности государственных специализированных сельскохозяйственных предприятий. Монография. – СПД-ФЛ Чальцев А.В., 2006. – 208 с.

202. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Кол.авт.: Г.Л.Знаменський, В.В. Хахулін, В.С. Щербина та ін. / За заг. ред. В.К. Мамутова. – К.: Юрінком Інтер, 2004. –688 с.

203. Науково-практичний коментар до Закону України «Про особисте селянське господарство» // За ред. В.В. Носіка. – К.: Кондор, 2004. – 252 с.

204. Носик В.В. Аграрное законодательство Украины: проблемы развития // Проблемы совершенствования сельскохозяйственного законодательства. Материалы междунар. научно-практ. конф. - М.,1996. - С. 161--165.

205. Носік В.В. Право власності на землю українського народу. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.

206. Організація сільськогосподарського виробництва / За ред. Г.С. Тарасенка, Л.Я. Зрібняка, М.М. Ільчука. – К.: ФАДА, ЛТД, 2000. – 446 с.

207. Підприємництво а аграрній сфері економіки / За ред П.Т. Саблука, М.Й. Маліка. – К.: ІАЕ, 1998. – 514 с.

208. Правовое регулирование развития АПК Украины/ Ц. В. Бычкова, П. Ф. Кулинич, В. Н. Петрина, В. М. Стретович, З. А. Павлович / НАН України. Ин-т гос-ва и права им. В. М. Корецкого. – К.: Наук. думка, 1993. – 148 с.

209. Проблеми права власності та господарювання у сільському господарстві. Монографія / За ред. В.І. Семчика – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. – 216 с.

210. Проблемы теории аграрного, природоресурсового и экологического права и методики преподавания в юридических вузах России аграрно-правовых и эколого-правовых дисциплин: Материалы международного научно-методологического семинара / материалы подготовили Г.Е. Быстров, Т.С.Бакунина. // Государство и право. – 1999. - № 5. – С. 55-70.

211. Уркевич В.Ю. Проблеми теорії аграрних правовідносин. Монографія. Х.: Харків юридичний, 2007. – 496с.

212. Уркевич В.Ю. Становлення сільськогосподарських кооперативів в умовах ринкової економіки України: деякі правові аспекти. Монографія. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2004. – 120 с.
213. Федорович В. Правові основи створення та діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні. – Л.: Атлас, 1998.- 142 с.
214. Цивільний кодекс України. Коментар. Видання друге/ За заг. ред. Є.О. Харитонова, О.М. Колітенко. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2004. – 856 с.
215. Шульга М. В. Актуальные правовые проблемы земельных отношений в современных условиях. – Харьков: Фирма «Консум», 1998. – 224 с.
216. Шульга М.В., Жушман В.П., Кулинич П.Ф., Уркевич В.Ю. Фермерське господарство: правові засади створення, функціонування та припинення.
217. Бачур Б. С. Інститут земельних відносин у цивільному звичаєвому праві України в Х - середині ХІХ ст. (історико-правовий аспект): Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Націон. ун-т внутр. справ. — Х., 2004. — 20 с.
218. Брукс К. Земельная собственность в структуре сельского хозяйства Украины // Економіка АПК. – 1995. – № 4.
219. Будзилович І., Юрченко А. Конституція України і деякі проблеми земельного законодавства // Право України. – 1997. – № 11.
220. Будзилович І., Юрченко А. Оренда землі в Україні (історико-правовий нарис) // Право України. – 1994. – № 10.
221. Бусуйок Д.В. Обмеження прав на землю за законодавством України. Монографія. – К.: Юридична думка, 2006. – 144с .
222. Быстров Г.Е. Правовое регулирование земельных реформ в зарубежных странах // Государство и право. – 1996. – № 9.
223. Волков Г.А., Голиченков А.К., Козырь О.М. Развитие рынка земли: правовой аспект // Государство и право. – 1998. – № 2.
224. Глотова О. В. Правове регулювання правочинів щодо земельних ділянок в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. — К., 2003. — 20с.
225. Гринько С. В. Правові аспекти реєстрації прав на землю: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2003. — 20с.
226. Заставська Л. П. Право власності на землю в Україні (розвиток та основні риси): Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.06 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. — К., 2003. — 19 с.
227. Земельна реформа в Україні у 2001-2002 роках Land Reform in Ukraine: Звіт Інформаційно-ресурсного Центру "Реформування земельних відносин в Україні" за 2001-2002 роки. — К., 2003. — 160 с.
228. Земельний кодекс України в запитаннях і відповідях / А.А. Копусь (упоряд.). — Черкаси : БРАМА. Видавець Вовчок О.Ю., 2002. — 16с.
229. Земельний кодекс: питання і відповіді / Корпорація "Січеслав" / Г.В. Ніколенко (ред.). — Д. : Січ, 2002. — 26 с.
230. Земельні відносини в Україні. Організаційно-правовий механізм / Державний комітет України по земельних ресурсах / за заг. ред. А.С. Даниленка. — К. : К.І.С., 2001. — 128 с.

231. Кулинич П. Право земельного сервітуту: поняття, види та порядок реалізації // Юридичний журнал. – 2003. – №10. – С.64 – 68.

232. Кулинич П.Ф. Ринок земель сільськогосподарського призначення: правова модель та перспективи розвитку // Ринок землі. – 2002. – № 3. – С.31 – 40.

233. Кулинич П.Ф. Правовий режим земель, переданих сільськогосподарським підприємствам у колективну власність // Підприємництво, господарство і право. - 2005. - № 10.

234. Кулинич П.Ф. Ринок земель як об'єкт правового регулювання // Право України. – 2005. - № 11.

235. Кулинич П.Ф. Право постійного землекористування: для кого воно постійне // Юридичний журнал. – 2005. - № 5.

236. Кулинич П.Ф. Державна реєстрація прав на земельну нерухомість та земельний кадастр: поняття, співвідношення та правові засади // Юридичний журнал. – 2005.- № 11.

237. Кулинич П.Ф. Стан та перспективи розвитку земельного законодавства України в контексті євроінтеграції // Аспекти сільського розвитку. - 2005. -№ 4-5.

238. Кулинич П.Ф. Закон про держреєстрацію прав на нерухомість: проблеми застосування // Юридична газета. - 2005. - 7 лютого. - № 1.

239. Кулинич П.Ф. Як нам реорганізувати Держкомзем? // Юридичний вісник України. 2005. - 19-25 лютого. № 7.

240. Кулинич П.Ф. Земля для садівництва: правові питання // Юридичний вісник України. - 2005. - 16-22 квітня.- № 15.

241. Кулинич П.Ф. Скільки ж коштує безплатна земля з точки зору закону і чиновника? // Юридичний вісник України. - 2005. - 7-13 травня. № 18.

242. Кулинич П.Ф. Права приватних господарюючих суб'єктів на державну землю // Юридичний вісник України. - 2005.- 9-15 липня. - № 27.

243. Кулинич П.Ф. Ліс у межах селища: хто ним може розпоряджатися // Юридичний вісник України. - 2005. - 27 серпня-2 вересня. - № 34.

244. Методичні рекомендації по складанню проектів роздержавлення, приватизації, паювання та складання схем поділу на земельні частки (паї) земель колективної власності сільськогосподарських підприємств і організацій / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича / В.І. Галавін (уклад.). — Чернівці: ЧНУ, 2003. — 26 с.

245. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України / За заг. ред. В.В. Медведчука. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 212.

246. Новаковський Л.Я. Конституційні основи земельної реформи і проблеми її здійснення // Землевпорядний вісник. – 1997. – № 1.

247. Новаковський Л. Я., Будзилович І. С. Уроки земельного реформування. — К. : Урожай, 2002. — 128с.

248. Носік В. Правові регулювання земельних відносин на територіях спеціальних (вільних) економічних зон та пріоритетного розвитку // Право України. – 1999. – № 6.

249. Носік В. Конституційно-правові засади формування ринку землі // Землевпорядний вісник. – 1997. – № 1.

250. Семчик В.І. Соціально-правові гарантії земельної власності і землекористування // Землевпорядний вісник. – 1997. – № 1.

251. Титова Н.І. Землі як об'єкт правового регулювання // Право України. – 1998. – № 4.

252. Туниця Ю. Ю. Екологічна Конституція Землі: Ідея. Концепція. Проблеми / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка ; Український держ. лісотехнічний ун-т ; Міжнародний ін-т-асоціація регіональних екологічних проблем. — Л. : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. — 298 с.

253. Хохуляк В. Правовое регулирование земельного налога в Украине. — Ч.: «Рута», 2004. — 280 с.

254. Балюк Г.І. Проблеми формування та становлення ядерного права України: Автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.06; 12.00.01 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2000. — 33 с.

255. Барбашова Н.В. Екологічна безпека промислово розвиненого регіону: правовий аспект / Донецька держ. академія управління. — Донецьк : ДонДАУ, 2002. — 227 с.

256. Богдан И.Б. Права граждан и общественных объединений на управление лесами: Комментарий к главам 17 и 18 Лесного кодекса Хабаровского края / Всемирный союз охраны природы (IUCN); Хабаровская краевая экологическая общественная организация "Экодаль". — Хабаровск: Издательство ХГПУ, 2000. — 36 с.

257. Васюта О.А. Екологічна політика України на зламі тисячоліть / Київський міжнародний ун-т. — К. : КиМУ, 2004. — 308 с.

258. Вовченко В.В., Варфоломеева Т.В., Мальшко Н.И., Стеценко М.П. Чернобыльская катастрофа и права человека / Украинская экологическая ассоциация "Зелений світ". — К., 2003. — 35 с.

259. Гавриленко Б.Б. Економіко-правові важелі раціонального природокористування: Навч. посіб. — Запоріжжя: Полиграф, 2004. — 144 с.

260. Гавриш С.Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні: Проблеми теорії, застосування і розвитку кримінального законодавства / Верховна Рада України; Інститут законодавства. — К. : АТ "Книга", 2002. — 634 с.

261. Голуб С.А. Кримінальна відповідальність за незаконне полювання / Вищий навч. заклад "Націон. акад. упр-ня". — К.: Азимут-Україна, 2004. — 148 с.

262. Давидок В.П., Мовчан Я.І., Парчук Г.В., Титар В.М., Шеляг-Сосонко Ю.Р. Національна доповідь України про збереження біологічного різноманіття / Міжвідомча координаційна комісія з питань збереження біологічного та ландшафтного різноманіття / Я.І. Мовчан, Ю.Р. Шеляг-Сосонко (ред.). — 2 вид. — К.: Хімджест, 2003. — 62 с.

263. Демиденко В.В. Міжнародно-правова основа національного морського права України (теоретичні аспекти). — О. : АО БАХВА, 1995. — 103 с.

264. Дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні: Зб. матеріалів / Верховна Рада України; Комітет з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. — К. : Парламентське видавництво, 2003. — 300 с.

265. Дудоров О. О. Відповідальність за злочини проти довкілля: Науково-практичний коментар розділу VIII Особливої частини нового КК України / Азовський регіональний ін-т управління при Запорізькому держ. ун-ті. — Бердянськ : АРІУ при ЗДУ, 2001. — 84с.

Стандарти:

- 266. МСФО 41 «Сельское хозяйство»
- 267. ДСТУ 3768:2009 «Пшеница»
- 268. ГОСТ 26640-85. «Охрана природы. Земли. Термины и определения»
- 269. ГОСТ 17.4.304.-85. «Охрана природы. Почвы. Общие требования к методам определения загрязняющих веществ»
- 270. ДСТУ ISO 11074-1:2004 «Якість ґрунту. Словник термінів. Частина 1. Забруднення та охорона ґрунтів»
- 271. ДСТУ ISO 11269-2-2002 «Якість ґрунту. Визначання дії збудників на флору ґрунту. Частина 2. Вплив хімічних речовин на проростання та ріст вищих рослин»
- 272. ГОСТ 26640-85. «Охрана природы. Земли. Классификация землепользования»
- 273. ДБН Б. 1-3-97 «СМБД. Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження генеральних планів міських населених пунктів»
- 274. ДБН Б 2.4-1-94 «Планування і забудова сільських поселень»
- 275. ДБН В.2.5-16-99 «Інженерне обладнання споруд, зовнішніх мереж. Визначення розмірів земельних ділянок для об'єктів електричних мереж»
- 276. ГОСТ 17.8.1.01-86. «Охрана природы. Ландшафты. Термины и определения»
- 277.

13. Інформаційні ресурси

- 1.Офіційний сайт Верховної Ради України (<http://www.rada.gov.ua>).
- 2.Офіційне Інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>).
- 3.Урядовий портал – єдиний веб-ресурс органів виконавчої влади України (<http://www.kmu.gov.ua>).
- 4.Верховний Суд України (<http://www.scourt.gov.ua>).
- 5.Вищий господарський суд України (<http://www.arbitr.gov.ua>).
- 6.Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України (<http://www.mon.gov.ua>).
7. Головне державне об'єднання правової інформації та пропаганди

правових знань Міністерства юстиції України (<http://www.gdo.kiev.ua>).

8. Інформаційний центр Міністерства юстиції України (<http://www.informjust.kiev.ua>).

9. Бібліотека Верховної Ради України (<http://www.rada.kiev.ua>).

10. Державна науково-технічна бібліотека України (<http://www.gntb.nt.org>).

11. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія» (<http://www.ukma.kiev.ua>).

12. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>).

13. Ресурси українського Інтернету на правову тематику (<http://www.lawukraine.com>).